

Гапоненко Уляна Петрівна, студент 4 курсу
факультету № 2 НАВС;

Науковий керівник: Залізник В. А.,
викладач факультету № 2 НАВС, кандидат
юридичних наук

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Відповідно до частини 1 статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

В теорії права соціальний захист розглядається як комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах. До видів соціального забезпечення належать: пенсійне забезпечення, забезпечення допомогоюми, соціальне обслуговування, забезпечення пільгами та перевагами, натуральне забезпечення, компенсації. [4, с. 2]

Визначення осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи зазначено в статті 9 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року, до них належать:

1) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС - це громадяни, які брали безпосередню участь у ліквідації аварії та її наслідків;

2) потерпілі від Чорнобильської катастрофи - громадяни, включаючи дітей, які зазнали впливу радіоактивного опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Надання компенсацій та пільг громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи регулюється Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», так статті 20-22 передбачають окремі види компенсацій та пільг, на які мають право постраждалі громадяни віднесені до 1, 2, 3, чи 4 категорії.

Варто звернути увагу на статтю 30 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», де зазначено, що потерпілі діти також мають право на пільги та компенсації.

Відповідно до статті 49 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» особам, віднесеним до категорії 1,2,3,4 встановлюються такі види пенсій:

- 1) державні пенсії;
- 2) додаткові пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю, яка призначається після виникнення права на державну пенсію.

Державні пенсії відповідно до статті 2 Закону України «Про пенсійне забезпечення» поділяються на:

- пенсії за віком;
- пенсії по інвалідності;
- пенсії в разі втрати годувальника;
- пенсії за вислугу років.

Відповідно до статті 55 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення, пенсії надаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»,

Дані категорії громадян також мають право на додаткову пенсію за шкоду, заподіяну здоров'ю, оскільки така шкода є непоправна і в деяких випадках призвела до втрати працездатності. Особам, віднесеним до категорії 1, 2, 3, 4, призначається додаткова пенсія, у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Призначення компенсацій, пільг та пенсій громадянам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи здійснюється за заявою постраждалої особи чи членів її сім'ї, які мають право на отримання таких компенсацій, пільг чи пенсій.

Головною проблемою чорнобильців є недостатнє фінансування з боку держави. Внаслідок недостатності коштів у Державному бюджеті України громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи були обмежені у ряді пільг та компенсацій, які були надані їм раніше.

Президент України наголошує, що незважаючи на непростий час для України, Кабінет міністрів України має працювати на забезпечення потреб ліквідаторів та постраждалих від аварії на Чорнобильській АЕС. [5]

Сучасний стан законодавства, яке регулює соціальний захист досліджуваної категорії осіб, характеризується як складний внаслідок його безсистемності, наявності численних підзаконних нормативно-правових актів, які часто всупереч принципу законності в державі не тільки не відповідають базовим законодавчим актам, але й звужують обсяг та зміст прав постраждалого населення. У таких умовах особі, що потребує соціального захисту, доволі важко розібратися не тільки в механізмі реалізації належних їй прав, але й взагалі визначитися з тими правами, якими наділила її держава.

Варто зазначити, що непрозорість системи дозволяє громадянам досить легко та без ризику користуватися певними пільгами, не маючи для того достатніх підстав. Сьогодні в Україні існує проблема «псевдочорнобильців».

Так, на сьогодні документи майже 10 тисяч «осіб-чорнобильців» викликали в працівників Пенсійного фонду сумніви. Відповідно, направляються запити в архіви, щоб підтвердити, були ці люди ліквідаторами чи ні. Документи, що

підтверджують таку інформацію, мають зберігати 75 років. У 2011 році правоохоронні органи порушили 29 кримінальних справ за фактами фальсифікації документів для оформлення пенсійних виплат. [6, с. 219]

Для вирішення вказаних проблем необхідно виділяти більше коштів на забезпечення потреб громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Залучити до розв'язання даних проблем місцеві бюджети та об'єднати їх ресурси та можливості з державним бюджетом, що має полегшити роботу державних програм. Необхідно систематизувати пільги, які є на сьогоднішній день та чітко до чинного законодавства реалізувати їх. А також потрібно на законодавчому рівні закріпити зв'язок пільг, які потребує особа з її фактичними потребами, тому що існуючий підхід надання пільг не враховує рівень доходів громадян, які в межах однієї категорії пільговиків можуть дуже різнитися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141

2. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - № 16. - Ст. 200

3. Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 3. - Ст. 10

4. Казанчан А. А. Види соціального забезпечення громадян в Україні: проблемні питання. - Х., 2014

5. Офіційне інтернет-представництво: Президент України., 2016. [Електронний ресурс] / <http://www.president.gov.ua/>

6. Малюга Л. Ю. Проблеми реалізації соціальної політики держави на прикладі соціального захисту інвалідів та громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. - К., 2014.